

Betum

Alberto Ramos Barranco

III Laboratorio de Escritura Teatral Fundación SGAE

octubre 2015
(versió en català: novembre 2016)

Aquest text és un fragment.

Pots sol·licitar l'obra completa enviant un email a alberto.ramos@gmail.com.

Gràcies als savis consells del Consell de Savis (Pere Riera, Paco Bezerra, Zo Brinviyer, Arturo Echavarren, Fernando Epelde i Iñigo Guardamino).
Gràcies a Marta Corral.

Aquest monòleg mescla realitat amb ficció. Els contes boiximans, per exemple, són reals. Els noms de !Kwabba-an, !Hun!hun i ≠Kasin també ho són, però pertanyen a altres persones.

El Sol calienta, porque es el Sobaco-del-Sol. Bajo el Sol la gente bebe. Le entra sed, y por eso bebe. Bajo la Luna la gente enciende una hoguera. También duerme, porque la Luna brilla en la noche. En la noche, la Luna recorre el cielo. Cuando el Sol calienta, la gente dispara sobre las gacelas, les da caza. Toda la tierra está iluminada, en todas partes hay luz, toda la gente caza.

(“Cómo creó Mantis el primer eland”, narrado por ||Kabbo y Diä!kwain)

La niña que creó las estrellas. Relatos orales de los bosquimanos |xam
Selección, traducción y prólogo de José Manuel de Prada-Samper

Tantas veces me mataron,
tantas veces me morí,
sin embargo estoy aquí
resucitando.

María Elena Walsh, “Como la cigarra”

PERSONATGE

El Negre.

Al centre, cobert per un llençol, hi ha un objecte de poc més d'un metre d'alçària. Al davant, com custodiant-lo, s'hi troba un monjo benedictí amb una escombria feta de branques. Tot en ell és negre: l'hàbit, la pell, fins i tot el nom.

EL NEGRE

La Lluna és una sandàlia.

El Negre deixa l'escombria al terra. Es treu una sandàlia i apunta amb ella cap al seu públic.

La Lluna és una sandàlia. És una sandàlia de Mantis.

Totes les coses de Mantis tenen vida pròpia. Les fletxes, el carcaix, l'arc, la corda de l'arc. El bastó, el mantell, el mandil. Totes les coses de Mantis tenen vida pròpia i tenen el do de la paraula. També les sandàlies. Mantis parla amb les seves sandàlies i les sandàlies li responen. Una nit, Mantis llança una de les sandàlies enlaire, cap al cel. La sandàlia es transforma en la Lluna. I la Lluna parla perquè és una sandàlia de Mantis.

Llança la sandàlia enlaire.

La Lluna parla amb Llebre. Llebre és un home. Llebre està trist i plora perquè ha mort la seva mare. La Lluna li diu que no ha de plorar, ja que la seva mare tornarà a la vida. Llebre li respon que continuarà plorant perquè sa mare ha mort per sempre. La Lluna s'enfada. No li agrada que li duguin la contrària. La Lluna està tan enfadada que maleeix Llebre i el converteix en una llebre.

Es treu l'altra sandàlia. Simula colpejar-se la cara amb ella. Tot seguit, es pessiga el llavi superior, donant-li forma leporina.

La Lluna continua tan enfadada que maleeix tots els homes: “Ara ja no tornareu a la vida després de morts. A partir d'ara, quan un home mori, morirà per sempre.” Això diu la Lluna.

Això diu el conte de Llebre i la Lluna. Diu que Llebre va fer enfadar la Lluna i per això la Lluna va maleir tots els homes. Per això tots els homes no poden tornar a la vida després de morir. Això diu el conte.

Però jo sí que vaig tornar a la vida.

Per què? No ho sé. El conte no ho explica.

Una vegada vaig ser mort, i vaig tornar a la vida. Com l'estruç. L'estruç, igual que la Lluna, pot ressuscitar. Potser jo sóc un estruç.

Estira el coll, s'arromanga la falda de l'hàbit i fa unes passes, tot imitant la manera de caminar d'un estruç.

Jo no sóc un estruç.

Jo sóc un home.

Es treu l'hàbit i el deixa estès per terra, al costat de l'escombra. Ara només porta un tapall.

L'hàbit no fa el monjo.

Torna a agafar l'escombra. Amb un gest ràpid, li arrenca el feix de branques, deixant al descobert la punta d'una llança.

Branda l'arma, i l'apunta cap al seu públic.

Jo no sóc Sant Martí de Porres.

Jo sóc san... o boiximà. San o boiximà, com us vingui més de gust.

Jo sóc un san, un boiximà, mort.

Deixa d'apuntar el públic, però continua aferrant la llança amb fermesa.

Mort i dues vegades enterrat. La primera vegada va ser l'any 1830, a la regió sud-africana del desert del Kalahari. La segona vegada va ser l'any 2000, a Botswana. Entre tots dos enterraments em van succeir molts contes. Alguns dels contes són coneguts. Els van narrar els diaris. Els van narrar els telenotícies. Però potser vosaltres no els coneixeu. Vosaltres porteu molt de temps enclaustrats i potser no coneixeu aquests contes.

El primer d'aquests contes s'inicia amb la meva mort. Jo era un caçador. Tenia una esposa, la !Kwabba-an. Tenia un fill acabat de néixer, en !Hun!hun. Tenia un germà, en ≠Kasin. Abans de morir, li vaig demanar a en ≠Kasin que tingués cura de la !Kwanna-an i d'en !Hun!hun. Jo era un caçador, i una pulmonia em va caçar a mi. La meva família em va donar sepultura. El meu germà, els meus cosins, els meus cunyats i el meu sogre em van enterrar. I, després, dos germans em van desenterrar. No eren germans meus. Eren germans entre si. Es deien Jules Verreaux i Édouard Verreaux i eren europeus, de França. Ells em van exhumar la nit següent al meu enterrament. Després em van dissecar.

Em van dissecar com si fos un trofeu de caça. Però el caçador era jo, no ells. Ells eren com el Koro-twiten. El Koro-twiten és un ocellet capaç de volar sobre els nius de tèrmits i capbussar-s'hi per despullar-los de les seves larves. És una habilitat antiga: abans de ser un ocell el Koro-twiten era un home. Un home que volava i robava larves de tèrmit. Fins que Mantis el va castigar i el va convertir en un ocellet.

Fa veure que vola.

Els germans Verreaux no volaven, però em van arrabassar a la terra com si fos una larva. I després em van dissecar. Em van extreure les entranyes amb la mateixa destresa amb què el Koro-twiten treu les larves del termiter. També em van arrencar els ulls. Com un corb. El corb és un altre ocell.

Com que no tenia ulls no podia veure el que m'havien fet. Sé que van reemplaçar la meva espina dorsal per unes barres d'acer. Sé que em van travessar les espatlles amb una barra de fusta, com si fos un penjador. Sé que em van substituir els òrgans i els músculs per un munt de palla. Com un espantaocells. Com un espantaocells de pa sucat amb oli, incapaç d'espantar aquells germans.

Sé que també em van adobar la pell, com si volguessin utilitzar-la per a confeccionar sabates. Van emprar arsènic, un verí que, tot i ser mortífer, no em podia fer cap mal. Perquè ja era mort. Tot això ho sé per una autòpsia que em van practicar, ara fa vint anys. Va ser l'any...

Me n'oblidava.

Toca la punta de la llança.

Verí. No és arsènic, però també és mortífer. I tampoc em pot fer cap mal. Perquè continuo mort.

Torna a amenaçar l'auditori amb la llança.

Aquell parell de corbs va empastifar-me tota la pell amb betum. Com una sabata. Això no ho sé per l'autòpsia. Això ho sé perquè en aquell moment de la dissecció ja tenia uns ulls nous. Eren de vidre, però a mi ja em servien. Diuen que quan t'han amputat un braç, o una cama, el sents com si encara hi fos. A mi m'havien amputat els ulls i els havien substituït per uns ulls de vidre. Però jo els sentia. Els sentia com si fossin els meus ulls de tota la vida.

A partir d'aquí, el meu record es torna una mica borrós. Havia passat tota la vida al desert del Kalahari. Havia passat tota la vida entre arbustos, roques, antílops, suricates, mangostes... Cada cosa tenia un nom. Hi havia passat tota la vida, i la vida va passar. I aleshores vaig viatjar cap a la llum.

Cap a la Ciutat de la Llum, que és com diuen a París. De sobte, els meus ulls de vidre van veure coses sense nom. Tenien un nom, però jo el desconeixia. És molt difícil recordar quelcom si no saps com es diu. Ara ho sé: bulevard, basílica, aparador, taxidèrmia. Ara sóc capaç de recordar. Però una boira cobreix els meus primers anys a Europa, com si el mantell de Mantis m'hagués velat la memòria.

Recordo quan vaig arribar a Barcelona. D'això sí que me'n recordo. Més noms: Francesc, Darder, doctor, veterinari, col·leccionista. El doctor Darder va fundar el Parc Zoològic de Barcelona i el Museu Darder d'Història Natural de Banyoles. Vaig tenir sort. Imagineu-vos que m'haguessin exposat al Parc Zoològic. On m'haurien col·locat?

Amb les gaseles? Amb les girafes? Amb els lleons? O fent companyia al Floquet de Neu?

Floquet de Neu, el goril·la blanc. M'hauria agradat coneixe'l. Ara és tard. Per què no el van dissecar?

Vaig tenir sort.

El doctor Darder tenia una afició: col·leccionava cranis. Eren cranis de diferents races. Lapons, patagons, russos... Boiximans. Però el doctor Darder tenia altres plans per a mi. Primer de tot em va passejar per Barcelona. El 1888, Barcelona era la Ciutat dels Prodigis. I jo era un d'aquests prodigis.

Però el meu destí no era a Barcelona.

El meu destí era a Banyoles.

L'any 1916, el doctor Darder funda el Museu Darder d'Història Natural de la ciutat de Banyoles. Dos anys més tard el mossega una serp.

No el dissequen.

Silenci respectuós.

Així s'acaba el primer conte. Com que el meu record és borrós, el conte té llacunes.

El següent conte té un llac.